

Thomas Arabo, tingmaður:

Arbeiðsgevararnir rikið kyniskt og harðrent stríð móti arbeiðarunum

— Tað er eisini sjokkerandi at uppliva, at reiðarafelagið þúra ábyrgdarleyst fer í part við arbeiðsgevaran, ið førir eina politiska konflikt ímóti hesum landsstýrinum, sigur Thomas Arabo m.a.í greinini

Løgtingið hevur nú samtykt eina lóg, ið ger enda á eini ósemju á arbeiðsmarknaðinum, sum nú hevur vart eina drúgvastu.

So vilt eg veit er hetta óivað tann størsta »konfliktin« á arbeiðsmarknaðinum, vit hava havt nú í eini 35 ár.

Vit minnst allir tær stóru arbeiðsósemjurnar fyrst í fimtiárunum, og vit hava altíð vitað tað, at er ósemja um sáttmálar — ósemja um lön á arbeiðsmarknaðinum — so er einasta vápn, ið er, at nýta verkban (lock out) og verkfall. Tað varð eisini brúkt tá, og eiga vit at hava í huga, at samfelagið tá var ørvisi, enn tað er í dag.

Verkfall og verkban (lock out) byggir á ta hugsan, at tann av þortunum, ið hevur ráð at halda út, vinnur, meðan tann parturin, ið ikki figgjarliga orkar at vera við, kemur at tapa.

Soleiðis var tað í fimtiárunum. Har var tað spurningurin hjá arbeiðsgevarunum um at fara fallit og hjá arbeiðarunum at orka at berjast fyrri sinum rætti.

Tá var samfelagið nokk so nógv ørvisi, enn tað er í dag. Tá var landskassin ikki involveraður í vinnulívið. Vit høvdu óavmarkaðar fiskileiðir, og tann sum raskastur var, kom ígjøgnum.

Møguleikarnir vóru óavmarkaðir.

Í dag er tað samfelag, vit umsita sum kunnugt ógvuliga, ógvuliga nógv ørvisi.

Tey virði vit hava atgongd til eru kvøterað. Vit sleppa ikki at fiska, sum vit vilja á teimum fiski-

leiðum, vit hava hug at royna á. Vit hava avmarkað talið á fiskiloyvum á okkara egna landgrunni. Vit hava avmarkað talið á aliloyvum.

Ti er stóðan tann, at tey virði, vit hava at arbeiða burtúr, eru avmarkað í allar mátar.

Samstundis er landskassin figgjarliga uppi í beinleiðis og óbeinleiðis so at siga øllum virksemini. Vit eiga 20% í teimum allar flestu flakavirkjunum. Landskassin ásetir fiskaprisirnar. Landskassin stuðlar vinnuni, hann stýrir fiskivinnuni og vit royna at reka ein politik, so frægast kemur burtúr úr til samfelagið.

Tað er eitt ella annað, sum týðir uppá, at teir, sum eru limir í Føroya Arbeiðsgevarafelag og eisini í Føroya Reiðarafelag, ikki hava funnið út av hesum kalda veruleika. Tann kaldur veruleiki, sum er, at teir fyrri ein stóran part umsita virði, sum samfelagið eigur, og teirra framferð m.a. í hesari »konfliktini« hevur verið heilt óvanliga ábyrgdarleys.

Vit seta okkum — í javnaðarflokkinum — í hvussu er — tann spurning: »Eru hetta teir røttu persónarnir, sum vit hava valt ella givið loyvi til at umsita okkara vinnutól, ella áttu vit at roynt at skift teir út við aðrar yngri, betri og meiri samfelagssinnaðar kreftir?« Hetta kann eg venda aftur til.

Fyrr í tíðini var tað ikki óvanligt, at arbeiðsgevarar og reiðarar, aftaná at verkamenn høvdu vunnið sína inntøku, eisini vildu upp í

part at avgera, hvussu henda inntøka skuldi nýtast. Tú mátti bert keypa her og har.

Fekk einki kontant útgjöldið. Tú skuldi hava vørur fyrri lönina hjá tær, annars slapt tú ikki uppi part aftur ella varð ikki biðin við aftur o.s.fr.

Tibetur hevur tað í nógv Harrans ár verið fritt hjá einum og hvørjum, sum fær inntøku í hesum landi, at nýta hana soleiðis sum hann sjálvur vil, og tey avgjöld, ið ein skal lata til samfelagsliga húshaldandi, hava verið samtykt við lögtingslóg, og hevur tað sostatt verið tað löggevandi tingið, ið hevur avgjørt, hvussu stóran part av lönini, ein löntakari hevur at ráða yvir.

Hyggja vit nú at arbeiðsmarknaðinum upp ígjøgnum sjeytiárin — tá luttók eg sjálvur fleiri ferðir í samráðingum við okkurt av löntakarafeløgum — og har var tað serliga Starvsmannafelagið og Havnar Arbeiðsmannafelag, ið tosaðu nógv um pensjónsskipan og pensjónsgrunn.

Í 1985 vóru eftirlønargrunnar settir á stovn fyrri Havnar Arbeiðsmannafelag og fyrri Starvsmannafelagið. Starvsmannafelagið læt alla sína lönarhækking fara í ein eftirlønargrunn, meðan Havnar Arbeiðsmannafelag læt 1% av síni lönarhækking fara í henda grunn.

Hini arbeiðarafelöginu settu, at øll teirra lönarhækking skuldi útgjaldast og vóru ikki sinnað at gera eftirlønargrunnar.

Sostatt vildu øll verkafelögin nýta tann sjálvsagda rætt at ráða yvir

— Eru tað teir røttu persónarnir, sum vit hava valt ella givið loyvi til at umsita okkara vinnutól, ella áttu vit at roynt at skift teir út við aðrar yngri, betri og meiri samfelagssinnaðar kreftir, spyr Thomas Arabo

teimum lönarhækkingum, tey høvdu strítt seg til á arbeiðsmarknaðinum.

Tó hendir knappliga tað lögna, at nú byrjar Arbeiðsgevarafelagið at tosa um, at teir hava latið 1% í grunnin. Ja, ein fekk ta fatan, at teir høvdu forbarmað seg yvir arbeiðararnar og høvdu stovnst ein eftirlønargrunn til frama fyrri arbeiðararnar. Teir pressaðu ógvuliga hart á at fáa loyvi til at stovnseta henda grunn til restina av arbeiðsmarknaðinum.

Nú sóu vit knappliga eina nýggja útgávu av arbeiðsgevarunum. Hetta er ikki tann við piskinum, ið roynir at fáa mest móguligt burtúr úr síni arbeiðskraft. Nei, hetta vóru nakrir fittir fyrr, ið veruliga hugsaðu við umsorgan um sínar undirsáttar.

Min meting av hesi umsorgan er, at hon var politisk, tí arbeiðsgevararnir vóru óivað tiknir av bóli av Havnar Arbeiðsmannafelag.

Havnar Arbeiðsmannafelag gjørdi eitt ógvuliga gott arbeiði, tá teir fingur handan grunnin, og treiskir og væltalandi tóku teir Føroya Arbeiðsgevarafelag av bóli.

Tá hetta var hent, við

ógvuliga beráðum huga, at brúka hetta ólukku prosent til at seta split í arbeiðararørsluna — tað ljóðaði ógvuliga vakurt, at teir høvdu givið til Havnar Arbeiðsmannafelag og teir vildu so fegnir geva til restina av landinum. Nær hava teir givið nøkrum nakað av frium vilja, uttan at hava eina ella aðra grund aftanfyrir? Aldrin.

Fyri tveimum árum síðani var verkfall millum arbeiðarafelöginu uttan fyrri Havnar Arbeiðsmannafelag, og tá hetta verkfall hevði vart í heilt stutta tíð, greip lögtingið inn og gjørdi eina lóg, sum staðfesti rættin hjá lönmtakarunum at brúka sínar pengar til tað, sum tey sjálvi vildu.

Nógv varð tosað um at lögtingið legði seg út í ósemjuna á arbeiðsmarknaðinum tá, og nógv vóru atfinningarnar at samgonguni frá bæði einari og aðrari síðu, men sum vit sóu í sjónvarpinum nú hetta kvöldið, mettu vit tá, at eitt verkfall vildi skaða landið og nógv landsvirði fóru fyrri skeytið. Vit samtyktu tí eina lóg, soleiðis sum vit mettu at úrsliðið av einum verkfalli vildi koma at verða.

Nú í 1987 hava vit aftur havt samráðingar. Arbeiðsmannafelöginu hava samráðst soleiðis, at Havnar Arbeiðsmannafelag var fyrri seg og hini felöginu fyrri seg, og — sum væntað — bleiv tann stóri knúturin um hetta ólukku prosent, sum kom inn í sáttmálarnar tá, um tað framhaldandi skuldi útgjaldast ella arbeiðsgevarar vildu gera eina roynd afturat enn at ráða yvir peninginum hjá arbeiðarunum.

Havnar Arbeiðsmannafelag gjørdi fyrst sáttmála og var hesin sáttmálin bygdur upp soleiðis, at har var ein ávis lönarhækking og prosentíð skuldi framvegis fara í eftirlønargrunn.

Hetta er tað sum almenningurin veit. Nakað annað er so tað, at Føroya Arbeiðsgevarafelag undir samráðingum við Havnar Arbeiðsmannafelag gjørdi sær ógvuliga stóran ómak, royndi at leggja ógvuliga stórt trýst á, fyrri at fáa Havnar Arbeiðsmannafelag at góðtaka, at hetta prosentíð, sum fór í eftirlønargrunn, skuldi fara í ein almennan grunn, tá ið almenna eftirlønarskip-

